

Dāvināšana mums ir dabā. Es pieļauju, ka dāvinot latvietis atbrīvojas no kompleksiem vai vainas apziņas par to, ka bērnībā nav atnesis vecmāmiņai paša zīmētu kartīti vai sirsnīgi sabučojis tanti, kas raustīja aiz vaiga. Un tā kā vecmāmiņa jau sen kapiņos, bet brangās tantes liktenis neskaidrs (droši vien turpat), tad dāvinam mēs viens otram un apdāvinam kā nu protam.

Apdāvināšanas rituālā latvietim ir sūtība dāvināt ēdmaņu. Dāvināt to, ko neviens ārsts neieteiktu lietot – torti ar transtaukskābēm, konfetes ar visām iespējamajām E vielām un cukuru. Savam tuvākajam latvietis godībās ar dāvanu novēl kļūt resnam, tikt pie diabēta un hipertonijas, dzīvot iespējami īsu mūžu, bet nomirt pēc ilgstošas cīņas ar insulta sekām. Lai nebūtu jārij sausas konfetes dāvanā parasti ir kāds malks alkohola – malks parasti ir aptuveni 0.7 litrus dziļš un pietiekami stiprs, lai kārtīgi pamocītu aizkuņģa dziedzeri. Dāvana bez konjaka, viskija vai šampānieša pudeles parasti netiek diez ko augsti novērtēta.

Latvietis dāvina puķes. Vislabāk jau būtu kreses, ko varētu glīti sagriezt un ar eļļiņu un pipariņiem sanāktu labu labie salāti. Pieļauju, ka arī rozes salātos nebūtu nekas slikts, ja tik ērkši lūpās nedurtos. No rožu ziedlapiņām varētu vārīt tēju vai pat zapti. Ja rožu sadāvinātu kādas 2 tonnas varētu mēģināt iegūt rožu eļļu. Bet divas tonnas rozes ar metru gariem kātiem dāvina tikai komunālās saimniecības direktoram vai Rīgas mēram.

Neļķes un gerberas ēst gan nevajadzētu, ja vien šai ēšanai nav kāds pamatojums – piemēram, izdzīt tārpus. Daļu puķu varētu savārit zupītē. Pēdējā laikā parādījusies jauna problēma – puķes sien buntītēs vai tādā lielā apaļā pušķī, kur tās ēdamās no neēdamajām grūti atšķirt.

Latvietis labprāt dāvina un labprāt saņem, tas viņam palicis no bērnības un salatēta. Vispār jau viesiem, nākot uz dzimšanas dienu vajadzētu arī saģērbties par salavecīti. Salavecīša kredo bija – atnest tieši to, ko vēlas māmiņa vai tētis (nošu grāmatu, vijoli vai siltas zeķes), nevis to, ko vēlas saņemt apdāvināmais (bumbu, datoru vai sunīti). Tad, kad formāli esam izauguši no salavecīša laikiem, dāvināšanas priekam ir iespēja mūs aiznest atpakaļ bērnībā. To nosaka tradicionālā dāvana – tā ir pilnīgi neizmantojama, liela, dārga, un – to nevar izmest ārā.

Komponistam parasti dāvā sivēnu vai gaili, jau iepriekš noskaidrojot, ka mākslinieka ģimenē nav neviena, kas lopiņu spētu nokaut. Bērniem vislabāk dāvāt kažīti, īpaši tad, ja bērna tētiņš mācījies ar tevi kopā augstskolā un nav devis savus konspektus. Kādam nopelniem bagātam skatuves māksliniekam simt gadu dzimšanas dienā tika sadāvinātas ceļojumu biļetes uz Franciju, Itāliju, Grieķiju un Austrāliju, bet tā kā visi zināja, ka viņš nu nekādi nekurp nelidos, arī ceļojums ar gaisa balonu. Kļūdījās— aktieris piekrita mūža novakarē ar gaisa balonu palidināties.

Neapšaubāmi latviskākā dāvana ir tautisks darinājums. Nekas nav labāks kā dāvināt tautiskas prievītes un tautiskas sedziņas, ļoti labi der arī Latgales māla svečturis vai keramikas velniņš tautiskiem rakstiem. Visas šīs lietas latvietim ar gadiem savairojas tādos apmēros, ka piepilda kumodes, plauktus, skapju atvilknes, vecus koferus, ko nolikt uz skapjaukšas. Vēlāk latvietis ar šīm lietām piepilda arī garāžu, siena sķūni un pirti.

Modernāka dāvināšana ir suvenīrs labā iesaiņojumā ar kartiņu. Kāds cienījams nu jau bijušās Saeimas deputāts kādam tikpat nozīmīgam un tautā cienītam politiķim reiz uzdāvāja stikla ezi, tā teikt, lai visi redz, ka dāvinātājs ir latvietis no saknēm, bet tai pašā laikā mūsdienīgs. Apdāvinātais bija politiķis no laukiem, nolika dāvanu goda vietā grāmatplaukta augšstāvā, šim nolūkam no plaukta izņemot Vallijas Brutānes kopotos rakstus. Stikla ezis pieputēja četrās dienās, bez tam nezināma iemesla dēļ viņam uzpilēja sveces tauki, eļļa un darva. Bez tam visi pagasta zirnekļi nezināmā veidā par stikla ezi uzzināja jau pirmajā dienā un ieradās starp adatām saaustr savus tīklus. Mušas viņi savos tīklos diez kā nesaķēra, bet visus putekļus gan. Eža mazgāšanas process katru nedēļu aizņēma divarpus stundas, jo izmazgāt visas adatas nebija joka lieta. Uz eža asajām stikla adatām tautas priekšstāvja sieva savainoja visus pirkstus, līdz kāds no tiem dabūja gangrēnu un tika amputēts. Beigās ezis izdomāja vislielāko nelietību un nokrita no plaukta tieši izbijušajam politiķim uz galvas. Kaut arī apdāvinātais netika nosists, viņš krietni noplūda asinīm, tika slimnīcā sašūts ar deviņdesmit divām šuvēm un kopš tā brīža viņa laimīgās darba dienas traucē nespēja pacelt griezto un šūto acu plakstiņu, kā arī paniskas bailes no grāmatplaukta. Ezis palika vesels un joprojām piesaista zirnekļus no tuvākiem un tālākiem kaktiem.

Mana māte man dzimšanas dienu ir iekārtojusi laikā, kad latviešiem ir mirušo piemiņas diena. Pat tad, kad mana dzimšanas diena neiekrit svētdienā, visas dzīvas radības jau dodas uz kapiņiem apgraizīt košumkrūmus, novākt kritušās lapas vai vismaz glīti sagrābstīt smiltiņas. Mirušo piemiņas diena latviešiem ir gadalaika antipods kapu svētkiem, gluži kā mēs svinam dzimšanas un vārda dienas, valsts svētkus 18. novembrī un 4. maijā, bet tautisko nodzeršanos jaungadā un jāņos.

Kapu svētki no mirušo piemiņas dienas principiāli atšķiras ne tikai ar to, ka vieni notiek vasarā, bet otri – vēlīnā novembrī. Vasarā kopā ar kapusvētkiem var nosvinēt pilsētas svētkus un absolventu salidojumu. Būs tirdziņš un izlejamais alus. Pat, ja absolventu salidojums nav izsludināts, tik un tā no Rīgas vai Dublinas sabrauks daži klases biedri un pie kapiem varēs salidojumu sarīkot.

Cita lieta ar mirušo piemiņas dienu. Jau pussešos vakarā kapos valda pilnīga tumsa, kurā skaisti izceļas svecītes. Senās dienās iemīļotās eglīšu svecītes tagad pilnībā nomainījušas floškas baltos vai sārtos plastmasas trauciņos ar zeltītu jumtiņu. Skaisti.

Cilvēki nododas manam mīļotajam orientēšanās sportam, tiesa īpatnējam šā sporta veida paveidam.

–„Martas tanta ir pa kreisi”

–„Nē, Martas tanta ir uz priekšu”, skaļi sasaucas pasākuma apmeklētāji. Jāsaprot, ka Martas tanta ir dāgā aizgājēja, kuras kapu vietu lāga neviens neatceras. Zināma daļa avancētāko kapu apmeklētāju ir bruņojušies ar lukturīšiem, kas būtiski, arī ar pieres lukturiem, kas plaši tiek izmantoti rogaininga sacensībās. Tie, kam lukturīši ir, ar interesi spīdina gaismu pretimnācējam acīs.

–„Sveiks, Pēteri! Cik ilgi neesam tikušies”, mani sveicina kāds ar lukturīti, bet es redzu tikai gaismas kūli sejā.

–„Es Tev saku, vectēvs atrodas kalniņa otrā pusē”

–„Bet šis nav tas kalniņš”. Tie, kas nav paņēmuši lukturīšus, bet kapos apmaldītos pat dienā, kur nu vēl naktī, aizdedz svecītes un taustas uz priekšu kā spoku gājienā. Viņi lāčo pāri dzīvžogiem pie viena vai otra pieminekļa un mēģina saprast – vai ir atraduši isto.

–„Vai Jāņonkols bija Liepiņš?”

–„Kaut kāds koks viņš bija, bet tas noteikti nav tas pieminēklis”. Apgaismoti ir tikai Mātes Latvijas pieminēklis Brāļu kapos un Jāņa Čakstes kapa pieminēklis, pēc tiem var orientēties, lai vismaz līdz pēdējam tramvajam tiktu no kapiem laukā. Tiesa, skatoties uz dažiem apjukušiem stāviem, ir skaidrs, ka viņi jau ir diskvalificēti vai pārtērējuši kontrollaiku.

–„Sveiks! Cik dīvaini– mēs atkal satiekamies kapos”

–„Nu cik tad laika palicis, lai mēs te pastāvīgi satiktos”

Un tad mani kāds apsveic dzimšanas dienā. Tikpat kā svecīte uz tortes.

Pēteris Apinis